

2. BELEIDSAGENDA

Algemeen

Het Koninkrijk staat aan de vooravond van grote veranderingen. In deze kabinetsperiode biedt het staatkundige proces een unieke gelegenheid om samen met Aruba, Curaçao, Sint Maarten, Bonaire, Sint Eustatius en Saba te bouwen aan een bestuur dat beter in staat is om hun bevolking zo goed mogelijk van dienst te zijn: efficiënt, integer en transparant. Dat gaat niet vanzelf. Door ondermeer de kleinschaligheid, het insulaire karakter en karakteristieken van het Caribische gebied is de bestuurskracht op de eilanden beperkt. Gebrek aan capaciteit is hier mede debet aan. Het ontbreekt aan voldoende mensen met juiste kwalificaties op cruciale beleidsterreinen. Dit veroorzaakt knelpunten op de terreinen van goed bestuur, gezondmaking van de overheidsfinanciën, een adequate rechtshandhaving en rechtszekerheid en de economie. Deze vormen een bedreiging voor het welzijn van de bevolking en de toekomst van de Nederlandse Antillen en Aruba. Het is hierom dat Nederland het staatkundig proces mede wil aangrijpen om bij te dragen aan het versterken van de bestuurskracht van de eilanden.

In het coalitieakkoord van 7 februari 2007 is de bestuurlijke herinrichting van de Nederlandse Antillen en de daarbij horende verdieping van de samenwerking bevestigd en is uitgesproken dat met Aruba overeenkomstige afspraken worden nagestreefd. De daarbij behorende effectieve bestuurlijke ordening met goede checks and balances is een toegevoegde waarde van het Koninkrijk. De versterking van de bestuurskracht van de eilanden is primair een verantwoordelijkheid van de eilanden. Alleen met de betrokkenheid van de eilanden zelf kan hun ontwikkeling succesvol verlopen. Dit geldt in hoge mate voor de eilanden die zelfstandig land binnen het Koninkrijk zijn of dat willen worden, maar ook voor de eilanden die een sterkere band met Nederland krijgen. Kortom: de eilanden kunnen met een versterkte bestuurskracht de burger beter van dienst zijn en daar draait het om in dit veranderingsproces.

Nederland zal investeren in de institutionele basis door ondersteuning te organiseren voor de kabinetten van de gezaghebbers. Zeker in de aanloop naar de statuswijziging van Bonaire, Sint Eustatius en Saba per 15 december 2008 draagt dit bij aan een sterke startpositie, maar ook daarna zullen de nieuwe entiteiten ondersteuning kunnen gebruiken om eventuele opstartproblemen te ondervangen. De ondersteuning bestaat uit financiële, economische en juridische expertise. Institutionele versterking is een belangrijk thema in het samenwerkingsbeleid vanaf 2008. Dit maakt het mogelijk initiatieven op dit gebied van de kant van de eilanden te ondersteunen.

Nederlandse Antillen

Staatkundige veranderingen

Hoewel de staatkundige aspiraties van de eilanden wezenlijke verschillen vertonen, heeft de bevolking van alle eilanden van de Nederlandse Antillen gekozen deel te blijven uitmaken van het Koninkrijk. Curaçao en Sint Maarten opteren voor een positie van een Land in het Koninkrijk. Bonaire, Saba en Sint Eustatius kiezen voor een intensievere band met Nederland. Alle eilanden kiezen daarmee eveneens voor ontmanteling van het Land Nederlandse Antillen. Op basis van het in 2005 afgesloten Hoofdlijnenakkoord is een proces van conferenties gestart met als doel de eerder genoemde knelpunten gezamenlijk en parallel aan te pakken.

Dit proces was niet eenvoudig, maar door de intensieve dialoog tussen de Koninkrijkspartners kwamen in oktober en november 2006 slotverklaringen en in februari 2007 een overgangsakkoord tot stand.

Na aanvankelijke onttrekking van het eilandgebied Curaçao aan het akkoord van november 2006, heeft de eilandsraad in juli 2007 besloten zich weer bij het staatkundig proces aan te sluiten. Dit besluit heeft Nederland positief verwelkomd. Het traject kan om de staatkundige wensen van de vijf Nederlands-Antilliaanse eilandgebieden te realiseren natuurlijk het beste gezamenlijk worden opgepakt. Op 29 augustus 2007 heeft het besluit van de eilandraad geleid tot het sluiten van een overgangsakkoord tussen Curaçao, Nederland en het Land Nederlandse Antillen. Curaçao en Nederland zullen moeten blijven werken aan open en wederzijdse communicatie waarbij vertrouwen en respect voorop staan.

Overheidsfinanciën

Aanhoudend hoge begrotingstekorten van de overheden en de stijgende overheidsschulden vragen om een doortastende aanpak. De situatie van de overheidsfinanciën op de Nederlandse Antillen is zorgelijk, hetgeen onder meer tot uiting kwam in herhaaldelijke liquiditeitsproblemen bij de overheid. In de gesloten akkoorden (Slot- en Overgangsakkoorden) met de Nederlandse Antillen heeft Nederland zich onder voorwaarden bereid verklaard tot sanering van de schulden. De belangrijkste voorwaarde is het instellen van financieel toezicht op alle eilandgebieden. Voor de schuldsanering heeft Nederland bij de voorjaarsnota 2007 een bedrag van 2,2 miljard euro gereserveerd. Het Nederlandse ministerie van Financiën is actief betrokken bij het verbeteren van het financieel beheer op de eilandgebieden. In 2008 zal naar verwachting de toezichthouder functioneren op alle eilandgebieden. Zodra de toezichthouder operationeel is, kan conform de akkoorden gestart worden met de sanering van schuldtitels en de betalingsachterstanden. De verwachting is dat met de sanering voor Bonaire, St. Eustatius en Saba in het najaar van 2007 kan worden gestart. Naast schuldsanering is een hervormingsgezind en daadkrachtig sociaal-economisch beleid in de Nederlandse Antillen nodig. Het Sociaal Economisch Initiatief (SEI) is een belangrijke stimulans binnen het samenwerkingsbeleid. In het kader van het SEI worden per eiland beleidsagenda's opgesteld waarin concrete maatregelen zijn opgenomen om te komen tot een duurzame sociaal-economisch ontwikkeling.

Samenwerkingsbeleid

De samenwerkingsprogramma's met de Antilliaanse entiteiten lopen in 2007 af. Bij het formuleren van thema's voor het nieuwe samenwerkingsbeleid is rekening gehouden met de lopende programma's en de in het Coalitieakkoord¹ genoemde aandachtspunten voor de samenwerking: rechtshandhaving, goed bestuur, sociale voorzieningen, onderwijs en Nederlandse taal en overheidsfinanciën.

Het samenwerkingsbeleid met Bonaire, Sint Eustatius en Saba zal als doel hebben deze eilanden zo goed als mogelijk voor te bereiden op de status van openbaar lichaam binnen Nederland. Gezien de beperkte uitvoeringscapaciteit op deze eilanden en de beperkte looptijd zullen per eiland in nauw overleg eenvoudige programma's worden geformuleerd.

¹ Coalitieakkoord, 7 februari 2007, pagina 38.

De veelheid aan lopende programma's en deelbudgetten zullen daartoe worden geïntegreerd in één programma, waarbinnen een aantal thema's wordt overeengekomen. Deze vorm van samenwerking komt ten einde zodra de drie eilanden de status van openbaar lichaam bereiken.

Voor Sint Maarten en Curaçao is het samenwerkingsbeleid erop gericht om zowel de omvorming van de eilanden tot Landen binnen het Koninkrijk te ondersteunen, als de autonomie op het terrein van goed bestuur, rechtshandhaving en sociaal-economische ontwikkeling te vergroten. Wanneer de overheidsschulden van beide eilanden grotendeels door Nederland zijn overgenomen zal, bij een gezond begrotingsbeleid en een deugdelijk financieel beheer waarop de financieel toezichthouder gaat letten, ruimte ontstaan op de eigen begrotingen voor nieuw beleid. Hierbij is de vergelijking met Aruba op zijn plaats. Met Aruba is destijds overeengekomen om de samenwerkingsrelatie langzaam af te bouwen. Ook met Curaçao en Sint Maarten zal overlegd worden over de eindigheid van de inzet van Nederlandse samenwerkingsmiddelen in de toekomst.

Monumentenzorg Nederlandse Antillen

In deze kabinetsperiode wordt een impuls gegeven aan het wegwerken van het achterstallig onderhoud aan de monumenten op alle eilanden van de Nederlandse Antillen. De monumenten vertegenwoordigen een belangrijk onderdeel van de geschiedenis van het Koninkrijk en hebben daarom een grote cultuurhistorische waarde. Een deel van de monumenten behoort tot de UNESCO Wereld Erfgoedlijst. Het kabinet stelt hiervoor de komende periode € 8 mln. beschikbaar gespreid over vier jaar vanuit de intensiveringsmiddelen Pijler 6 Overheid en dienstbare publieke sector.

Rechtshandhaving

De burgers op de Nederlandse Antillen vragen om meer veiligheid. Besloten is de samenwerking in het kader van het Plan Veiligheid Nederlandse Antillen (PVNA) voort te zetten in 2008, waarbij rekening gehouden wordt met de doelstellingen genoemd in de slotverklaringen. In 2006 waren de eerste resultaten van de samenwerking zichtbaar door successen bij de gezamenlijke aanpak van de geweldscriminaliteit. In 2007 zijn ook de eerste resultaten van de verbetering van de bedrijfsvoering van de organisaties in de rechtshandavingsketen zichtbaar geworden. Het PVNA is begin 2005 gestart. Aanleiding voor de geïntensiveerde samenwerking met de Nederlandse Antillen was de hoge geweldscriminaliteit in 2004 op met name Curaçao en de noodzakelijke versterking van de bedrijfsvoering in de gehele Antilliaanse rechtshandavingsketen.

Aruba

Staatkundige verandering

Ook met Aruba zal een gesprek worden gevoerd over de verschillen in opvatting over de gewenste autonomie en de bestuurskracht. In het Coalitieakkoord is immers vastgelegd dat met Aruba over de bestuurlijke inrichting overeenkomstige afspraken worden nagestreefd als die met de Antilliaanse entiteiten eind 2006 zijn gemaakt. Van invloed hierop is ook dat er met enige regelmaat indicaties zijn van bestuurlijke incidenten. Het kabinet stelt met Aruba een dialoog voor om verbeteringen te bewerkstelligen en deze ook te plaatsen in de bredere context van staatkundige aanpassingen en gesprekken over het aflopen van het samenwerkingsprogramma in 2009.

Overheidsfinanciën

De ontwikkeling van de Arubaanse overheidsfinanciën wordt regelmatig besproken in de ingestelde commissie overheidsfinanciën en de rijksministerraad. Dankzij een gunstige economische ontwikkeling kan de Arubaanse overheid met enkele gerichte maatregelen de begrotingstekorten onder controle brengen en de stijging van de schuldquote ombuigen.

Samenwerkingsbeleid en rechtshandhaving

Eind 2001 werd overeengekomen in 2007 een ijkmoment te plannen om te spreken over de voortzetting en verdieping van de ontwikkelingsrelatie na 2009. Het programma rechtshandhaving Aruba maakt hier onderdeel van uit en zal daarom worden meegenomen in de discussie. Belangrijk aandachtspunt is het vreemdelingenbeleid.

Aansluittabel Beleidsagenda

Opbouw uitgaven (in €1 000)							
TOTAAL BEGROTING	art.nr.	2 007	2 008	2 009	2 010	2 011	2 012
Stand ontwerp-begroting 2007		156 232	164 868	162 631	146 122	144 102	144 102
<i>Belangrijkste beleidsmatige prioriteiten</i>							
1) Solidariteitsfonds	2.2		3 500	7 500	7 500	7 500	0
2) Inhaalslag onderwijs	2.2		5 000	5 000	5 000	0	0
3) Rechtshandhaving	2.2		6 500	6 500	0	0	0
4) Overige mutaties		48 325	30 391	14 002	3 293	2 767	
<hr/>							
Stand ontwerp-begroting 2008		204 577	210 259	195 633	161 915	154 369	154 363